

**חוזר ראש מינהל מספר 02/11 - נוהל טיפול באלימות כלפי קשיש חסר ישע-
חובת דיווח על פי חוק העונשין, פגיעה בחסר ישע
(חוק העונשין תשל"ז 1977 סימן ו-1, סעיף 368 (תיקון תש"ן, תשנ"א))**

במסגרת העבודה השוטפת של הלשכות נדרשים העו"ס ו/או בעל תפקיד בכיר(כהגדרתו בנוהל) לבצע בקורות בבתי המעסיקים על פי נוהל לשכות פרטיות מיוני 2010. ביקור של עובדי הלשכה נועד לבדוק שמירה על זכויות של עובד זר המועסק בבית הקשיש במסגרת זו הגורם המבקר נדרש לבדוק את מצבו של הקשיש ומידת שביעות רצונו מהטיפול. המפגש בין העובד הזר לבין המעסיק עלול ליצור מצבים של חשד להתעללות, ניצול והזנחה של קשישים.

מטרתו של נוהל זה היא לאפשר התמודדות מקצועית ספציפית במקרים של חשד להתעללות, ניצול והזנחה של קשיש ומתן כלים לאיתור וזיהוי תופעות חריגות ולטיפול ומענה בזמן אמת.

הגדרת התעללות

התעללות זו פעולה חד פעמית או התנהגות המתרחשת בתדירות ופוגעת במישור אחד או יותר מהתחומים: פיזי, מיני, נפשי, רגשי וכלכלי. פעולה זו נגרמת בד"כ ע"י אדם או בני אדם אחדים מסביבתו הקרובה של הזקן איתו יש לו יחסי אימון אישיים. התוצאה: הפרת זכויות הפרט של הזקן, שינוי לרעה באורח חיו, היחשפותו לסבל, גרימת נזק כלפיו, עלייה ברמת הסיכון ופגיעה בשלומם ובטחונו של הזקן. (זיהוי התעללות והזנחה של זקנים, ד"ר שרה אלון ג'וינט, 2006)

התעללות כוללת טווח רחב של התנהגויות פוגעות כלהלן:

התעללות פיזית- גרימת כאב פיזי או פגיעה כתוצאה משימוש בכוח כגון: מכות, דחיפות, סטירות, קשירה פיזית, נתינת מינון יתר של תרופות הרגעה.

פגיעה מינית- שימוש בכוח ובמגע מיני מכל סוג המתבצע ללא הסכמה. (כולל בזקנים שאינם מסוגלים להביע את דעתם)

התעללות נפשית/ פסיכולוגית- גרימת סבל נפשי, הבאה לידי ביטוי בצעקות, בקללות, בעלבונות, בהשפלות, באיומים וביחס ילדותי.

ניצול כלכלי- ניצול לרעה ושימוש לא חוקי, לא מוסמך, לא הולם ברכושו ובמשאבי הזקן כולל גניבה, הונאה, לקיחת רכוש, שימוש בייפוי כוח שניתן למטרה אחרת וכיוצא בזה.

הזנחה- חסך בצרכיו הבסיסיים של הזקן (אוכל, ביגוד, טיפול רפואי, בידוד ונטישה)

הזנחה פסיבית- כשל בטיפול צורכי חיים בסיסיים שלא באופן מכוון או מודע, לעיתים בשל אי מסוגלות (פיזית או נפשית) מצד המטפל, להעניק טיפול כגון טיפול רפואי, מזון, ביגוד, השארת קשיש לבד והתעלמות מהזקן.

הזנחה אקטיבית- סירוב מכוון לספק את צרכי הזקן במטרה לגרום לו מצוקה פיזית או רגשית למשל בידודו, פסיק מניעת מזון סביבת מגורים לא נקייה.

הפרת זכויות- הגבלת תנועתו, נעילתו בבית, ניתוק הטלפון, בידוד הזקן, הרחקתו מקשרים משפחתיים ו/או חברתיים ואי מתן אפשרות לגורמים המטפלים לבקרו ולראותו.

במקרים בהם העובד הסוציאלי או עובד הלשכה נחשף לאירוע של התעללות, ניצול ו/או הזנחה בקשיש. חלה עליו חובת דיווח לפי תיקון 26 לחוק העונשין-פגיעה בחסר ישע (תיקון:תש"ן,1989).

מיהו חסר ישע?

"מי שמחמת גילו, מחלתו או מוגבלותו הגופנית או הנפשית, ליקויו השכלי או מכל סיבה אחרת אינו יכול לדאוג לצורכי מחייתו, לבריאותו או שלומו." (סעיף 368 א')

חובת הדיווח

"היה לאדם יסוד סביר לחשוב כי זה מקרוב נעברה עברה בקטין או בחסר ישע בידי האחראי עליו, חובה על האדם לדווח על כך בהקדם האפשרי לפקיד סעד או למשטרה: העובר על הוראה זו דינו – מאסר שלושה חודשים .

רופא, אחות, עובד חינוך, עובד סוציאלי, עובד שירותי רווחה, שוטר, פסיכולוג, קרימינולוג או עוסק במקצוע פרה רפואי וכן מנהל או איש צוות במעון או במוסד שבו נמצא קטין או חסר ישע – שעקב עיסוקם במקצועם או בתפקידם היה להם יסוד סביר לחשוב כי נעברה עבירה בקטין או בחסר ישע בידי אחראי עליו – חובה עליהם לדווח על כך בהקדם האפשרי לפקיד סעד או למשטרה: העובר על הוראה זו דינו – מאסר ששה חודשים."

התיקון קבע חובת דיווח מיוחדת לכל אדם ובמיוחד לאנשי מקצוע. חובת הדיווח הינה למשטרה או לפקיד סעד.

בסיכום דרכי עבודה בין משרד הרווחה לבין רשות ההגירה נקבעו ההנחיות הבאות :

עובד לשכה אשר נתקל באירוע שיש חשד לפגיעה בחסר ישע, עליו :

לדווח על האירוע לתחנת המשטרה באזור מגורי הקשיש.

או

לדווח על האירוע למנהל/ת לשכת הרווחה באזור מגורי הקשיש. (רשימת לשכות הרווחה, ומספרי הטלפונים מופיעים באתר משרד הרווחה).

מנהל/ת לשכת הרווחה תפנה את הדיווח לפקיד הסעד הרלוונטי בלשכה.

במסגרת שיתופי פעולה בין משרד הרווחה השירות לזקן לבין רשות ההגירה סוכם כי פנייה לפקיד הסעד המחוזי תעשה בתיאום עם המפקחת הארצית על העובדים הסוציאליים בלשכות, רשות ההגירה. (מצורף נספח ב' רשימת טלפונים של המפקחים המחוזיים)

המפקחת הארצית על העובדים הסוציאליים ים ברשות ההגירה תפעיל שיקול דעת בהתייחס למקרים קיצוניים אשר יועברו לידיעת פקידת הסעד הראשית לחוק הגנה על חוסים במשרד הרווחה .

חובת הדיווח תכלול-

פרטים אישיים של הקשיש: שם, כתובת, טלפון, איש קשר / אפוטרופוס.
פרטים אישיים של העובד הזר: מס' דרכון, שם פרטי, שם משפחה, טלפון.
תיאור האירועים/ העובדות אשר מעוררות חשד לפגיעה בחסר הישע.
פרטים אישיים של העובד: שם, טלפון, שם הלשכה, כתובת הלשכה.

פקידי הסעד בשירות לזקן

בהנהלה בירושלים – יד חרוצים 10 תלפיות					
שם	תפקיד	עבודה 'טל	נייד	בבית 'טל	פקס
פאני יוז	מנהלת/ת השירות	02-6708193	0506-223337		02-6708440
מחוז ירושלים – מקור חיים 35					
שם	תפקיד	עבודה 'טל	נייד	בבית 'טל	פקס
ניסים בן לולו	מפקח מחוזי	02-5650157	0506-223071		02-6798837
מחוז באר-שבע והדרום – התקווה, 4 קומה ד'					
שם	תפקיד	עבודה 'טל	נייד	בבית 'טל	פקס
ציפי אפרתי	מפקחת מחוזית	08-6264939/3 08-6264936 (נעמי מזכירה)	0506-223198		08-6264950
מחוז ת"א והמרכז – שד' ירושלים 22					
שם	תפקיד	עבודה 'טל	נייד	בבית 'טל	פקס
ניצה רונן	מרכזת השירות	03-5125691	0506-223689		03-6826402
חיה אוירבוך	מפקחת מחוזית	03-5125694	0506-223525		
נעמי אטיאס	מפקחת מחוזית	03-5125697	0506-223553		
אביטל לובוצקי	מפקחת מחוזית	03-5125689	0506-223495		

מחוז חיפה והצפון – חסן שוקרי 5 בנין מאי קומה א'

שם	תפקיד	עבודה 'טל	נייד	בבית 'טל	פקס
ישראל אשר	מפקח מחוזי	04-8619189	0506-223121		04-8619488
יעל אלוני	מפקחת מחוזית	04-8619192	0506-211128		
שאול חיים	מפקח מחוזי	04-8619190	0506-223905		
פואד מוהנא	מפקח מחוזי רח 'יהושפט 32, לשכת פיקוח עכו	04-9014338 – מזכירות 04-9014316	0506-223273		04-9014358